

Miko Hiltunen

**TALOUSVALISTUKSEN VAIKUTUKSET KOTITALOUKSIEN SÄÄSTÄMISEEN JA
SIJOITTAMISEEN**

Kandidaatintutkielma
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2023

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Tutkielman rakenne.....	6
1.2	Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymys	7
1.3	Keskeisten käsitteiden määrittely	7
2	RATIONAALISUUS TALOUSTIETEESSÄ	9
3	TALOUSVALISTUS	12
3.1	Talousvalistus kotitalouksissa.....	13
3.2	Talousvalistus sosiaalisessa mediassa.....	14
3.3	Talousvalistus julkisen vallan toimesta.....	16
3.4	Talousvalistus yritysten ja järjestöjen toimesta	17
4	TALOUSVALISTUKSEN VAIKUTUKSET	19
4.1	Vaikutukset säästämiseen.....	19
4.2	Vaikutukset sijoittamiseen	21
5	YHTEENVETO	24
6	LÄHTEET	26

KUVIOT

Kuvio 1. Henkilöt, joilla on maksuhäiriö Q1 2013–2022. (mukaillen, Asiakastieto, 2022).....	5
Kuvio 2. Maksuhäiriöisten osuus ikäluokittain vuonna 2022. (mukaillen, Asiakastieto, 2022)....	6
Kuvio 3. Osakesäästötilien lukumäärä ja Nordnet Suomi YouTube-kanavan katselukerrat seitsemänä eri kuukautena (Euroclear Finland 2023 & Social Blade 2023).....	15
Kuvio 4. Osakesäästötilien lukumäärä (mukaillen, Euroclear Finland, 2023).....	21
Kuvio 5. Osakkeenomistajien lukumäärän kehitys (Euroclear Finland 2023).....	23

1 JOHDANTO

Talousvalistusta on tarjolla enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Sitä on saatavana kouluissa, internetissä, kirjoissa, aikakauslehdissä tai vaikkapa radiossa. Tällä hetkellä Suomessa talousvalistusta eniten tarjoavat kotitaloudet. Eri lähteistä saatava talousvalistus on laadultaan erilaista. Esimerkiksi kouluissa annettava talousvalistus on hyvin yleisluonteista, kun taas esimerkiksi internetistä kuunneltavasta podcastista voi saada hyvinkin syvällistä tietoa jostakin tietystä talouden ilmiöstä.

Tässä tutkielmassa käsitellään talousvalistuksen vaikutuksia kotitalouksien säästämis- ja sijoituskäyttäytymiseen. Päämääränä on selvittää millä tavoin talousvalistus vaikuttaa taloudelliseen käyttäytymiseen, säästämiseen ja sijoittamiseen ja mitkä eri kanavat tarjoavat talousvalistusta. Monet tutkimukset ovat päätyneet lopputulemaan, jossa on havaittu korrelaatiota talousvalistuksen, talouden lukutaidon ja hyvän taloudenpidon välillä. (Lusardi & Mitchell, 2014) Kuitenkin ongelmia on kausaaliteetin näyttämässä ja toisaalta siinä, millaisilla menetelmillä taloudellista lukutaitoa pystytään parhaiten kehittämään talousvalistuksen avulla. (Kalmi & Ruuskanen, 2018; Jappelli ja Padula, 2015.)

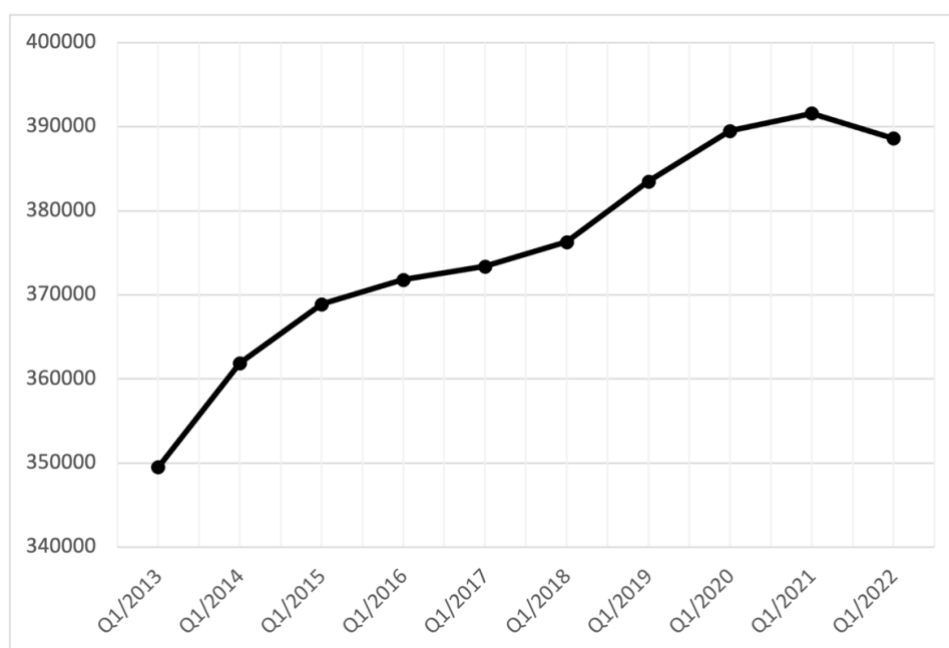
Kalmi (2018) on tutkinut suomalaisten yläkouluikäisten taloudellista lukutaitoa ja päätyi tutkimuksessaan yhdeksäsluokkalaisille tulokseen, jossa talouden lukutaitoa pystyttiin parantamaan, mutta talouden lukutaidon parantumisella ei pystytty perustelemaan yhteyttä parantuneeseen taloudelliseen käyttäytymiseen, kuten säästämiskäyttäytymiseen tai sijoituskäyttäytymiseen. On huomioitavaa, että tutkittavat olivat noin 15-vuotiaita, joten heidän taloudellinen toimeliaisuutensa on pitkälti riippuvaista vanhemmistaan. Jappelli ja Padula (2015) osoittavat, että nuorena opittu talouden lukutaito korreloi vaurauden kanssa myöhemmässä iässä.

Koska olemassa olevassa kirjallisuudessa talousvalistuksen vaikutukset kotitalouksien taloudelliseen käyttäytymiseen näyttävät antavan erilaisia tuloksia, on sitä hyvä tarkastella kirjallisuuskatsauksen muodossa. Tämä tutkielma keskittyy talousvalistuksen vaikutuksiin kotitalouksien säästämiseen ja sijoittamiseen. On muun muassa havaittu, että parantuneella talouden lukutaidolla on yhteys kotitalouksien eläkesäästämiseen, sijoituskäyttäytymiseen ja taitoon allokoida riskiä. (Ghafoori, Ip &

Kabátek, 2021) Kalmi (2018) osoittaa, että talousvalistuksella kylläkin pystytään parantamaan talouden lukutaitoa, mutta ei suoraan pystytä vaikuttamaan säästämiskäyttäytymiseen. Parantuneella talouden lukutaidolla on toisaalta positiivinen vaikutus säästämiskäyttäytymiseen. Toisin sanoen Kalmi päätyi lopputulemaan, että talousvalistuksella voidaan vaikuttaa välillisesti säästämiskäyttäytymiseen.

Talousvalistuksen vaikutusten selvittäminen on ajankohtaista myös koska, emme enää elä nollakorkojen maailmassa, jolloin ihmisten taloudellisen lukutaidon merkitys nousee entistäkin merkittävämpään rooliin. Aiheen merkityksellisyyttä ja ajankohtaisuutta lisää myös tieto suomalaisten maksuhäiriömerkintöjen määrästä. Asiakastiedon mukaan Suomessa oli maksuhäiriömerkintä 388 600 henkilöllä vuonna 2022. Eniten maksuhäiriömerkintöjä oli ikäluokassa 30–34-vuotiaat, joista yhteensä 13,3 % oli maksuhäiriömerkintä. Kaiken kaikkiaan alle 34 vuotiaista 34,4 % oli maksuhäiriömerkintä (Asiakastieto, 2022.) Vuoden 2022 joulukuussa astuneen maksuhäiriömerkintöjä koskeva laki uudistui siten, että maksuhäiriömerkinnän saa pois kuukauden päästä velan maksun jälkeen. Ennen merkintä jäi voimaan useiksi vuosiksi, vaikka velka oli maksettu (Takuusäätiö, 2023.)

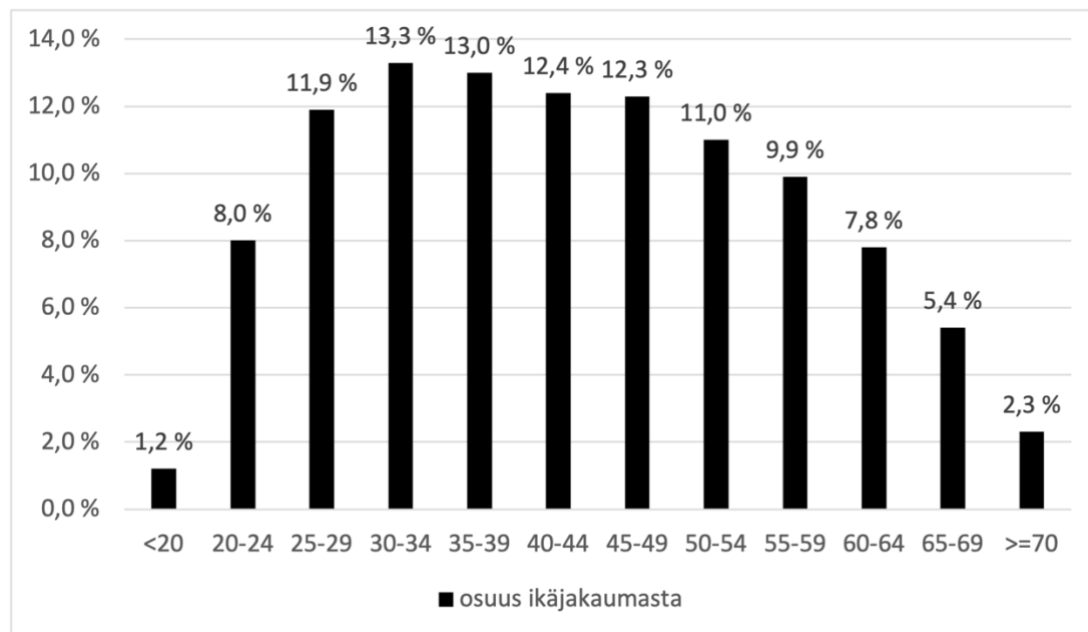
Alla olevaan kuvioon on koottuna maksuhäiriöisten kehitys Suomessa vuosina 2013–2022.

Kuvio 1. Henkilöt, joilla on maksuhäiriö Q1 2013–2022. (mukaillen, Asiakastieto, 2022).

Pitkään jatkuneen maksuhäiriöisten määrän kasvun jälkeen, on maksuhäiriömerkinnöissä nähtävissä loivaa laskua vuosien 2021 ja 2022 välissä.

Seuraavasta kuvaajassa on esitetty maksuhäiriöisten osuus ikäluokittain.

Kuvio 2. Maksuhäiriöisten osuus ikäluokittain vuonna 2022. (mukaillen, Asiakastieto, 2022)

1.1 Tutkielman rakenne

Tutkielman aluksi käydään läpi käyttäytymistaloustieteen teoriaa etenkin taloudenpitäjien rajoitetun rationaalisuuden näkökulmasta.

Kolmannessa luvussa käydään läpi talousvalistusta tarjoavia tahoja ja perehdytään hieman niiden luonteisiin talousvalistuksen kannalta. Koska talousvalistusta on saatavilla useammasta eri lähteestä, on luku jaettu käsittelemään tarjontaa kotitalouksien, sosiaalisen median, julkisen vallan ja järjestöjen sekä yritysten toimesta. Näin tarkastelu on mielekkäämpää, sillä eri lähteistä saatu talousvalistus on laadultaan hieman erilaista. Lisäksi julkisilla ja yksityisillä tahoilla on usein erilaiset

motiivit toiminnalleen, vaikka molemmilla tavoilla päästäisikin samanlaisiin lopputuloksiin.

Neljännessä luvussa käydään läpi pankkien sivuilta saatavaa dataa, kirjallisuutta ja tutkimusten tuloksia talousvalistuksen vaikutuksista säästämiseen ja sijoittamiseen. Luku on jaettu säästämisen ja sijoittamisen osioihin. Jaolla pyritään selkeyttämään vaikutuksia kahteen erilaiseen taloudelliseen toimintaan.

Lopuksi yhteenveto kappaleessa käydään läpi tutkielman pääpointit ja tehdään muutama johtopäätös.

1.2 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymys

Tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksen tavoite on tiivistää ja koota yhteen tutkimustuloksia ja siten tehdä johtopäätöksiä aiemmista tutkimuksista. Tutkimuksessa myös kootaan yhteen pankkien, Euroclearing, Pörssisäätiön ja joidenkin muiden internet lähteiden dataa.

Sellaisia empiirisiä tutkimuksia, joissa tutkitaan talousvalistuksen suoraa vaikutusta kotitalouksien säästämiseen ja sijoittamiseen ei vielä kirjoitushetkellä ole tehty. Asia on otettu huomioon tämän tutkielman osalta, ja tässä tutkielmassa korvaavana aineistona käytetään pankkien ja järjestöjen tarjoamaa dataa, joista tehdään johtopäätöksiä.

Tutkimuskysymys on sama kuin tutkielman otsikko:

Talousvalistuksen vaikutukset kotitalouksien säästämiseen ja sijoittamiseen.

1.3 Keskeisten käsitteiden määrittely

Talousvalistus viittaa talouden ja raha-asioiden hallinnan kouluttamiseen. Sen tavoitteena on antaa valmiuksia tehdä rationaalisia ja perusteltuja taloudellisia päätöksiä ja parantaa ymmärrystä talouden toiminnasta ja rahan arvosta.

Taloudellinen lukutaito tai talouslukutaito tarkoittaa taitoa ymmärtää ja hallita omaa taloutta ja tehdä järkeviä taloudellisia päätöksiä. Se on taito, joka auttaa ihmisiä hallitsemaan rahaa ja luomaan vakaan taloudellisen pohjan elämään.

Säästäminen on varautumista tulevaisuuden tarpeita varten. Säästää voi esimerkiksi asuntoa, eläkettä tai yllättäviä menoja varten. Säästämiseen ei välttämättä liity tuottovaatimuksia. Säästämiseen rinnastetaan usein myös budjetointi ja oma rahanhallinta.

Sijoittaminen tarkoittaa toimintaa, jossa hankitaan sijoituskohteita kuten osake tai rahasto-osuus. Sijoittamiseen liittyy odotus sijoituskohteen arvonnoususta tai säännöllisestä tuotosta.

2 RATIONAALISUUS TALOUSTIETEESSÄ

Taloustieteen kirjallisuudessa puhutaan silloin tällöin termistä ”Homo Economicus”, joka viittaa uusklassisen taloustieteen kuvaamaan ihmiseen, jolla on kyky toimia tilanteessa kuin tilanteessa optimaalisesti oma etu maksimoiden ja osaa tehdä päätöksiä, jotka edesauttavat nimenomaan häntä itseään. Tämä ajatusmalli on ollut osa taloustieteen perustaa hyvin pitkään ennen kuin kirjallisuuteen alkoi tulla käsitteitä kuten rajoitettu rationaalisuus tai käyttäytymistaloustiede. Alettiin havaitsemaan, että Homo Economicus kaltainen toiminta ei ole kovinkaan yleistä, sillä inhimilliset asiat, kuten hajamielisyys kuuluu meidän ihmisten ominaispiirteisiin. (Thaler & Sunstein 2021.) Ihmisillä on myös tapana muodostaa uskomuksia ja preferenssejä. Nämä usein vääristävät meidän mahdollisuuksiamme toimia rationaalisesti. (Barberis & Thaler, 2002)

On havaittu, että ihmiset pyrkivät itseasiassa tyydyttävään, eikä parhaaseen lopputulokseen taloudellisina toimijoina. Simon toi vuonna 1957 julkaistussa kirjassaan *Models of man; social and rational* ilmi teorian, jonka mukaan ihmiset ovat rajoittuneesti rationaalisia ja niin sisäiset, kuin ulkoisetkin vaikuttimet ohjaavat ihmisten käyttäytymistä. Simon oli edelläkävijä käyttäytymistaloustieteen saralla ja sai myöhemmin taloustieteen Nobelin palkinnon. Simonin jälkeen, myös taloustieteen Nobel palkinnon saanut Kahneman ja Tversky jatkoivat ajatusta ihmisen rajoittuneesta rationaalisuudesta ja toivat mukaan esimerkiksi prospektiteorian, eli kuinka ihmisten sisäiset käsitykset vaikuttavat meidän päätöksentekoomme. Myöhemmin Thaler tutki, kuinka ulkoisia vaikutteita voidaan muokata valinta-arkkitehtuurin avulla. Edelleen Thaler ja Sunstein kehitti konseptin ”nudge” vuonna 2008 julkaistussa kirjassaan ”Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth, and Happiness”. Pureudutaan seuraavaksi edellä mainittujen käyttäytymistaloustieteen merkittävimpien tutkijoiden teorioihin.

Herbert A. Simon (1959) kyseenalaisti uusklassisen taloustieteen mallin, jonka lähtökohtana on ajatus siitä, että ihmisten käytös olisi tasapainotilassa, jossa he toimisivat aina rationaalisesti. Simon esitti, että ihmisten käytöstä on mahdotonta ennustaa tuntemalla pelkästään heidän tavoitteensa. Sen sijaan ihmiset ovat erikoistuneet käsittelemään opittua tietoa ja kehittämään ratkaisuja ongelmiin

heuristiikkaa hyödyntämällä. Ihmiset tekevät päätöksiä tyydyttävien, eikä maksimoivien kriteerien perusteella. Simonin päätöksentekomalli kuvaa sitä, miten ihmiset tekevät valintoja ottamalla huomioon heidän sisäiset ajatteluprosessinsa ja kykynsä sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Kyseinen ajatus tuo uusklassiseen talousmalliin verrattuna mukaan ihmisen muuttuvan luonteen eli sen, että päätöksenteko ei ole kertaluonteinen tapahtuma vaan jatkuvaa toimintaa, joka kehittyy ajan myötä. (Simon, 2000) Tämä puolestaan puhuu sen puolesta, että talousvalistusta olisi hyvä saada mahdollisimman nuorena iässä, jotta myöhemmin päätökset oman talouden kannalta voisivat olla parempia. Uusi tieto siis muokkaa Simonin (2000) mukaan ihmisten ajattelua, mikä puolestaan vaikuttaa olennaisesti siihen, miten me teemme päätöksiä. Toisin sanoen päätöksenteko on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat ihmisten ajatukset, tunteet, ympäristö ja jokaisen yksilöllinen kyky sopeutua muutokseen.

Daniel Kahneman ja Amos Tversky jatkoivat Simonin ajatusta rajoittuneesta rationaalisuudesta. Kahneman kehitti kirjassaan *Thinking, Fast and Slow* (2011) systeemiajattelun mallit yksi ja kaksi. Hän esitti, että aivoissamme on kaksi erillistä systeemiä, joita hän kutsui systeemi yhdeksi ja systeemi kahdeksi. Systeemi yksi toimii nopeasti ja sen tehtävä on arvioida muuttuvia tilanteita ja toimittaa opittuja asioita systeemille kaksi, joka puolestaan ottaa vastaan ja tallentaa uutta tietoa sekä tekee päätöksiä sen pohjalta. Systeemi kaksi vastaa kahdesta prosentista koko aivojen toiminnasta ja systeemi yksi lopusta 98 prosentista. Ihmiset pyrkivät suurimman osan ajastaan välttämään mielelle raskaita ponnisteluja, ja sen sijaan käyttävät heuristiikkaa, eli toimivat systeemin yhden mukaisella tavalla, pyrkien nopeisiin ja tyydyttäviin ratkaisuihin. Tämä ajatus perustuu olettamukseen, että yksilöt käyttävät tilanteen mukaan joko sääntöpohjaista, laskennallista ja analyttistä systeemiä kaksi tai vaivatonta ja nopeaa systeemiä yksi (Kahneman, 2011).

Tämän tutkielman kannalta kenties merkittävimmän teorian tarjoaa Richard H. Thalerin ja Cass R. Sunsteinin kirja *Nudge: The Final Edition* (2021). Kirjassa Thaler ja Sunstein käyvät läpi Simonin ja Kahnemanin teorioita ja tuovat ilmi oman teoriansa ”The Nudge Theory”. Se on konsepti, joka viittaa siihen, että jo pienillä muutoksilla ympäristössä voidaan vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen ja päätöksentekoon. Heidän mukaansa ymmärtämällä, miten ihmiset ajattelevat ja tekevät päätöksiä, päättäjät

voivat suunnitella valinta-arkkitehtuureja ja konteksteja siten, että ihmiset ohjautuvat tekemään rationaalisempia päätöksiä, kuitenkin heidän valinnanvapauttaan rajoittamatta. Tämä ”tönäisyteoria” (engl. Nudge Theory) perustuu tässä luvussa aiemmin käsiteltyyn ajatukseen, että ihmiset eivät aina ole järkeviä päätöksenteossa ja turvautuvat usein ennakkoluuloihin tai heurismiin, eli mielen oikoteihin, jotka yksinkertaistavat päätöksentekoa. Käyttämällä siis hyväksi tätä ihmismielen ominaisuutta, voidaan päätöksentekoa ohjata tai siis ”tönäistä” lähemmäs rationaalisia valintoja. (Thaler & Sunstein, 2021) Tämä on myös ollut ajatuksena sellaisissa poliittisissa päätöksissä, joissa esimerkiksi pyritään vähentämään ihmisten sokerin tai päihhteiden kulutusta. Esitellään seuraavaksi muutama Thalerin ja Sunsteinin mainitsema esimerkki mahdollisista tavoista hyödyntää tönäisyteoriaa:

Kehyistäminen (engl. Framing) eli se miten asiat esitetään, voidaan vaikuttaa ihmisten päätöksentekoon. Esimerkiksi, sillä on eroa, kertooko lääkäri potilaalleen, että hoito epäonnistuu joka kymmenes kerta vai että se onnistuu 90 % kerroista. Jälkimmäinen tapa kertoa asiasta saa suuremman osan potilaista ottamaan hoidon. (Thaler & Sunstein, 2021, s. 45–46)

Sosiaaliset normit (engl. Social Norms). Kertomalla mitä suurin osa muista tekee, vaikuttaa ihmisten päätöksentekoon. Mikäli pankki kertoo mainoksessaan, että ”jo 90 % asiakkaistamme on rahastosäästäjiä” saattaa pian myös mainoksen katsojasta tulla sellainen. (Thaler & Sunstein, 2021, s. 82–83)

Oletusvaihtoehto (engl. Default Option). Ihmiset tyytyvät lähes aina oletusvaihtoehtoon. Esimerkiksi jos Suomessa syntyvälle lapselle avautuisi automaattisesti osakesäästötili, saattaisi osakesäästämisestä tulla entistä yleisempää. Toinen esimerkki ovat oletusasetukset älylaitteissamme, suurin osa tyytyy oletusasetuksiin, eikä lähde muokkaamaan niitä. (Thaler & Sunstein, 2021, s. 24)

3 TALOUSVALISTUS

OECD:n neuvoston antaman suosituksen mukaan talousvalistuksen tulisi olla osa opetussuunnitelmia ja alkaa niin pian kuin mahdollista koulun alettua. He perustelevat tätä tarvetta sillä, että yhä suurempi osa OECD maiden kuluttajista omaa huonot taloudelliset lukutaidot ja tämä heijastuu esimerkiksi ylivelkaantumisenä. Neuvosto mainitsee myös, että mitä nuorempana alkaa saamaan talousvalistusta, sitä todennäköisemmin päästään toivottuihin lopputuloksiin, eli parantuneeseen oman talouden hallintaan. (OECD, 2013)

On hyvä huomata, että tehokkaimmista tavoista antaa talousvalistusta käydään paljon keskustelua. Osa tutkimuksista päättyy lopputulemaan, ettei pakotetulla talousvalistuksella ole suoraa vaikutusta kuluttajien käyttäytymiseen (Willis, 2011) ja toiset tutkimukset puolestaan puhuvat kouluissa annettavan talousvalistuksen positiivisista vaikutuksista ihmisten taloudelliseen käyttäytymiseen (Lusardi, 2015). Willis (2011) päätyi lopputulemaan, jossa poliittisella päätöksellä määrätty talousvalistus kouluissa ei auttanut oppilaita parantamaan talousosaamistaan, koska oppilaat eivät olleet kiinnostuneita talousvalistuksesta. Hän ehdottaa vaihtoehdoksi panostuksia sellaiseen talousvalistukseen, jota olisi saatavilla tarpeen mukaan ihmisten eri elämänvaiheissa, kuten pohdittaessa eläkesäästämisen aloittamista, asuntolainaa hankkiessa tai sijoituspäätöksiä miettiessä. Lusardi (2015) puolestaan pitää talousvalistuksen antamista nimenomaan koulujen asiana, sillä siellä pystytään puuttumaan valistuksen laatuun ja tarkastelemaan sen tuloksia kontrolloidummin. Hän esittää, että talouden lukutaidon oppiminen on verrattavissa lukemiseen, kirjoittamiseen ja minkä tahansa muun tieteen tai taidon oppimiseen ja ihmisten parantunut talousosaaminen ei ole pelkästään yksilön hyvä vaan koko yhteiskunnan etu.

Berg ja Zia (2017) tutkivat saippuaopperan muodossa annetun talousvalistuksen vaikutusta taloudelliseen käyttäytymiseen. He osoittivat tutkimuksessaan, että tunnesiteiden muodostaminen ja samaistuttavuus talousvalistuksen antajaan, kyseisessä tutkimuksessa siis näyttelijöihin, vaikuttaa merkittävästi talouslukutaidon ja taloudellisen käyttäytymisen kehittymiseen. Tämä voisi selittää sosiaalisen median suurta suosiota talousvalistuksen lähteenä. Sieltä löytyy monen tyyllisiä persoonia,

joten on todennäköistä löytää samaistuttava henkilö kertomaan hänen omasta kiinnostuksestaan esimerkiksi säästämiseen ja sijoittamiseen ja siten saada aikaan merkittävämpi vaikutus taloudellisen käyttäytymisen kehitykseen.

Juha Pantzar (2018) kertoo Suomen Pankin Taloudellinen lukutaito 2020-luvulla julkaisussa suomalaisten talouslukutaidon ja talousvalistuksen tilasta. Pantzarin mukaan talousvalistus nojaa aivan liian paljon kotitalouksien harteilla. Hän luettelee kotitalouksien lisäksi neljä muuta tahoja, jotka tarjoavat talousvalistusta Suomessa; sosiaalinen media, koulut sekä järjestöt ja yritykset.

Seuraavissa luvuissa käydään läpi eri kanavista saatavaa talousvalistusta ja pohditaan niiden merkitystä.

3.1 Talousvalistus kotitalouksissa

Koti on paikka, jossa moni asia koetaan ensimmäistä kertaa. Suurin osa saa kotona ensimmäisen kosketuksen säästämiseen ja rahanhallintaan esimerkiksi viikkorahan tai säästöpossun kautta. Kotitaloudet ovat Pantzarin (2018) mukaan määrällisesti merkittävin talousvalistuksen antaja Suomessa, mikä saa häneltä osakseen kritiikkiä. Kritiikki kohdistuu etenkin siihen seikkaan, ettei talousvalistusta tulisi jättää sellaisten kotitalouksien vastuulle, jotka ovat itse huonossa taloudellisessa tilanteessa. Pantzar muistuttaa, että noin joka kymmenellä suomalaisella aikuisella on maksuhäiriömerkintä, joka itsessään kertoo kehnosti hoidetusta omasta taloudesta. Tällaisten kotitalouksien ei voida olettaa antavan sellaista talousvalistusta, joka auttaa kuluttajia tekemään rationaalisia taloudellisia päätöksiä.

Koska kotitaloudet ovat merkittävin talousvalistuksen antaja Suomessa, talouslukutaidon oppiminen riippuu suurelta osin siitä, miten hyvin kotona osataan antaa talousvalistusta. Lähitapiola ja Marttaliitto teetättivät 2016 selvityksen, jonka tulosten perusteella taloudellinen käyttäytyminen periytyy kotoa vanhemmilta. Yhdeksän kymmenestä koki puhuvansa raha-asioista myönteisesti omille lapsilleen, mikäli myös omat vanhemmat olivat niin tehneet. Vastaavasti vain 59 prosenttia puhui omille lapsilleen raha-asioista positiivisessa hengessä, mikäli ei ollut saanut vastaavaa

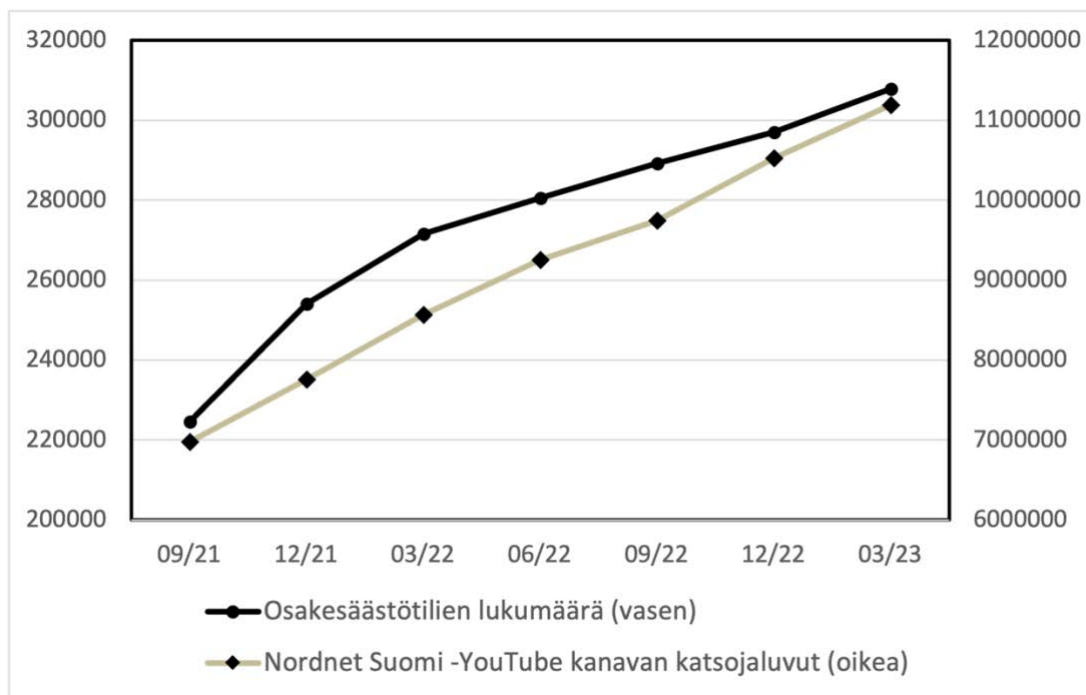
talousvalistusta omassa kodissaan (Lähtapiola, 2016.) Vanhemmilla ja kodilla on siis merkittävä rooli ja vastuu talousvalistuksen antajina.

3.2 Talousvalistus sosiaalisessa mediassa

Kuten moni muukin yhteiskunnallisesti merkittävä asia on nostanut päätään sosiaalisen median kautta, myös talousvalistus on tullut osaksi sosiaalisen median tarjontaa. Erilaiset talousaiheiset podcastit ja blogit ovat lisänneet suosiotaan huimasti viime vuosina (ks. kuvio 3).

14.04.2023 Applen Podcast sovelluksessa Suomen toiseksi kuunnelluin podcast jakso oli Martin Paasin ja Miika Luukkosen isännöimä ”Suomen suosituin rahasto - #rahapodi 327”. Jakso käsitteli Nordnet Indeksirahasto Suomi ESG -rahastoa ja myös sivusi muiden pankkien tarjoamia rahastoja. Ylipäätään kyseinen podcast on sijalla neljä suomalaisten kuunnelluimmissa podcasteissa. (Podtail, 2023) Näin korkea sijoitus kaikkien muiden podcastien joukossa kertoo siitä, että raha-asiat kiinnostavat suomalaisia tällä hetkellä. Kyseinen podcast on Nordnet Suomen nimissä oleva podcast, jonka tarjontaan kuuluvat erilaiset talousasioiden ympärillä pyörivät teemat. Podcastissa puhutaan esimerkiksi taloudesta, säästämisestä ja sijoittamisesta. #rahapodilla on myös YouTubessa ladattuna sen podcast materiaalit video muodossa ja se onkin kerännyt alustalla yli 11 600 000 näyttökertaa. Tällaisilla näyttökerroilla voi jo olla vaikutusta siihen, kuinka moni aloittaa säästämisen tai sijoittamisen.

Alla olevaan taulukkoon on koottu seitsemältä eri kuukaudelta, kolmen vuoden ajalta Nordnet Suomen YouTube -kanavan katsojaluvut ja osakesäästötilien lukumäärät vastaavilta kuukausilta. Taulukko osoittaa lähinnä sen, kuinka nopeasti suomalaisten kiinnostus säästämiseen ja sijoittamiseen on kasvanut ajanjaksolla. Kausaliteettia ei voida varmistaa kyseisen datan perusteella osakesäästötilien ja Nordnet Suomen YouTube -kanavan katselukertojen välillä. Korrelaatio osakesäästötilien määrässä ja katseluluvuissa on 0,97.

Kuvio 3. Osakesäästötilien lukumäärä ja Nordnet Suomi YouTube-kanavan katselukerrat seitsemänä eri kuukautena (Euroclear Finland 2023 & Social Blade 2023)

Esimerkiksi Mimmit sijoittaa Oy on sosiaalisessa mediassa, lähinnä Instagramin ja Podcastien kautta talousvalistusta tarjoava media. Heillä oli kirjoitushetkellä 55 000 seuraajaa Instagramissa. Postauksissa käsitellään sellaisia aiheita kuten ”toimivan salkun rakentaminen”, ”osakesäästötili”, ”onnistuminen sijoittajana” tai ”talouden tulevaisuus”. Aiheet pyörivät siis nimensäkin mukaan paljon sijoittamisen ympärillä. Horkon (2021) tekemän tutkimuksen mukaan suurin osa Mimmit sijoittaa seuraajista on 20–30-vuotiaita, mikä edelleen vahvistaa käsitystä siitä, että myös nuoria kiinnostaa sijoittaminen.

Podcastien lisäksi talousvalistusta on tarjolla myös perinteisemmällä sosiaalisen median alustoilla, kuten Facebookissa. Siellä on monia avoimia ja suljettujakin ryhmiä, joissa oman talouden hoitoon, säästämiseen ja sijoittamiseen kiinnostuneet ihmiset jakavat ajatuksia ja toisaalta saavat vinkkejä muilta. ”Vauras Nainen” suljetussa Facebook -ryhmässä lähinnä naiset keskustelevat ja jakavat toisilleen vinkkejä talouden pitoon liittyen. Ryhmässä on kirjoitushetkellä noin 82 000 jäsentä. Toinen vastaava Facebook ryhmä on nimeltään Sijoituskerho, joka tarjoaa ”avointa keskustelua sijoittamisesta”. Ryhmässä on jäseniä yli 115 000. Tällaisilla ryhmillä on

havaittu olevan suuri vaikutus ihmisten taloudelliseen käyttäytymiseen, sillä niissä yhdistyy talousvalistuksen lisäksi vuorovaikutuksellisuus ja mahdollisuus samaistua puhujaan. (Pantzar, 2018; Berg & Zia, 2017)

3.3 Talousvalistus julkisen vallan toimesta

Yhä useampi valtio maailmassa on aloittanut tekemään toimia, joilla parannetaan kansalaisten taloudellista lukutaitoa. Monet maat ovat lisänneet talousosaamista kehittäviä opintojaksoja maiden opetussuunnitelmiin ja ovat investoineet hankkeisiin, joilla on talouslukutaitoa kehittäviä vaikutuksia. (Calderone, Fiala, Mulaj, Sadhu & Sarr, 2018; OECD, 2013) Myös Suomessa kirjattiin vuoden 2019 pääministeri Rinteen hallituksen ohjelmaan talouskasvatuksen lisäämisestä seuraavasti: ”Kansalaisten talousosaamista ja talouden hallintaa kehitetään kaikissa ikäryhmissä ja ylivelkaantuneiden avunsaantia parannetaan... Talousosaamista lisätään eri asteisessa koulutuksessa velkaantumisongelman ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä.”

Julkisella vallalla on intressi saada kansalaiset toimimaan tietyissä taloudellisissa asioissa mahdollisimman rationaalisesti. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi oman talouden hallintaan liittyvät osat, kuten velkaantumisen hallinta tai eläkesäästäminen. Jälkimmäinen onkin hoidettu Suomessa julkisen vallan toimesta niinkin pitkälle, ettei suomalaiset edes voi kovinkaan paljoa vaikuttaa omaan eläkesäästämiseen. Suurin osa suomalaisten eläkesäästöistä koostuu palkasta perittävästä työeläkemaksusta, joka on laissa määrätty maksettavaksi. Sen rahastoinnistakin vastaa eläkeyhtiöt kansalaisten puolesta.

Julkinen valta tarjoaa talousvalistusta lähinnä peruskoulun yhteydessä. Kouluissa talousvalistus painottuu yhteiskuntaopin oppimäärään, joka alkaa vuoden 2014 opetussuunnitelman mukaan 4–6 luokilla. Kyseisille vuosiluokille määrättyistä yhteiskuntaopin opetus tavoitteista talouskasvatuksen osa eli oman rahankäytön, kulutusvalintojen ja säästämisen opetus on prioriteettina vasta kahdeksantena yhdeksästä. Ylempänä prioriteetteina ovat yleisemmät yhteiskunnalliset asiat, kuten demokratia ja vaikuttaminen (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2016.) Ongelma koulujen antamassa talousvalistuksessa on siinä, ettei kouluilla tai opettajilla ole tarpeeksi välineitä tai aikaa antaa kattavaa talousvalistusta. Ja usein matalammalla

prioriteettilistalla olevat aiheet käydään pintapuolisesti läpi. Opettajat ovat kuitenkin sitä mieltä, että talousvalistusta tulisi lisätä kouluissa (Pantzar, 2018.) On hyvä huomata, että usein yhteiskuntaopin opettajat ovat erikoistuneet historiaan, eivät taloustieteeseen, joten mikäli opettaja ei ole valveutunut talousasioihin tai hänellä ei ole riittävän kattavaa materiaalia opetuksen tueksi, voi myös itse opettaminen jäädä köykäiseksi (Kalmi, 2018.)

3.4 Talousvalistus yritysten ja järjestöjen toimesta

Järjestöt ja yritykset antavat talousvalistusta usein erilaisten kampanjoiden yhteydessä. Pankit ja rahoituslaitokset markkinoivat omia sijoitus- ja taloudenhallinnan oppaita verkkosivuillaan. Yritysten ja järjestöjen kouluissa tarjottavat talousvalistuksen kurssit ei myöskään ole tarjolla joka puolella Suomea, vaan ne ovat keskittyneet tietyille alueille, kuten kasvukeskuksiin. (Pantzar, 2018)

Järjestöt ja yrityksistä etenkin pankit ovat yhä enemmän mukana tarjoamassa talousvalistusta. Esimerkiksi Nordnet, Inderes, OP ja Suomen Osakesäästäjät ovat mukana Talous ja Nuoret (TAT) -järjestön järjestämässä sijoittajakoulussa. Sijoittajakoulu on lukiolaisille ja ammattikoululaisille suunnattu sijoittamiseen ja osakesäästämiseen keskittyvä kurssi, joka on osa monien lukiodien ja ammattikoulujen kurssivalikoimaa. Kurssia järjestetään Suomessa 92 eri oppilaitoksessa ja osallistujia kurssilla oli vuonna 2023 yli 2000. Kun kurssia järjestettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2017, oli tyttöjen osuus 0 %. Vuosien saatossa tyttöjen osuus on kuitenkin noussut yli 50 prosenttiin. (TAT, 2023) Sijoittajakoulu idea sai alkunsa lukion historian ja yhteiskuntaopin opettajalta Timo Holmströmiltä.

Nordea on myös tarjonnut talousvalistusta kouluissa. Nordea ei ole ollut osa TAT Sijoittajakoulu projektia, vaan on toiminut itsenäisesti. Nordea tarjoaa sen työntekijöilleen mahdollisuuden käyttää kaksi palkallista työpäivää vapaaehtoistyöhön. Nordea järjestää yrityskylä tyyliä työpajoja, taloudenhallinnan kursseja ja myös säästämiseen ja sijoittamiseen keskittyviä kursseja toisen asteen opiskelijoille (Nordea, 2022.) Bertrand, Mullainathan ja Shafir (2006) osoittivat tutkimuksessaan, että talousvalistus on tehokkaampaa, silloin kun sitä tehdään teorian lisäksi käytännön kautta. He osoittivat, että pankkivirkailijan esitellessä pankin

tarjoamia säästämisen ja sijoittamisen tuotteita ja lisäksi näyttämällä konkreettisesti pankin sivuilla, kuinka kyseisiin tuotteisiin pääsee käsiksi ja kuinka niiden käytön voi aloittaa, osoittautui menestyksekkääksi tavaksi vaikuttaa osallistujien taloudelliseen käyttäytymiseen.

Yritysten rooli talousvalistuksen antajina on tärkeä. Ne luovat ympäristöä, johon on helppo muidenkin toimijoiden tulla jatkossa mukaan. Esimerkiksi aiemmin mainittu Sijoittajakoulu on tuonut kuntien rahoittamiin lukioihin sellaista osaamista ja työkaluja, joita niissä ei ole aiemmin ollut. Tällaisen infrastruktuurin rakentaminen mahdollistaa talousvalistuksen antamista tulevaisuudessakin.

4 TALOUSVALISTUKSEN VAIKUTUKSET

Talousvalistuksen vaikutukset talouden lukutaidon kehittymiseen ovat selvät. Monet tutkimukset tukevat näkemystä siitä, että etenkin nuorena saatu talousvalistus heijastuu myöhemmän iän parempana talouden lukutaitona. (Jappelli & Padula, 2015) Talouden lukutaito puolestaan vaikuttaa ihmisten talouskäyttäytymiseen ja siten se vaikuttaa oman talouden hallintaan, kuten myös säästämiseen ja sijoittamiseen.

Seuraavaksi käydään läpi talousvalistuksen vaikutuksia säästämiseen ja sijoittamiseen. Tässä vaiheessa on hyvä muistuttaa, että säästäminen ja sijoittaminen ovat käsitteinä lähellä toisiaan. Säästämiseen kuitenkin liittyy läheisesti termit kuten budjetointi ja oman talouden suunnittelu, eikä säästäjän välttämättä odoteta tavoittelevan tuottoa omille säästöilleen. Sijoittaja puolestaan haluaa tuottoa omille sijoituksilleen. Sijoittaminen voidaan kuitenkin mieltää säästämiseksi ja usein puhutaankin osakesäästämisestä. Säästäminen puolestaan ei aina ole sijoittamista ja siksi on hyvä käsitellä näitä kahta taloudellista toimintaa erillään.

Talousvalistuksen vaikutuksista säästämiseen on tehty enemmän tutkimusta, kuin vaikutuksista sijoittamiseen, kenties juuri sen vuoksi, että säästäminen on käsitteenä laajempi. Vaikutukset sijoittamiseen käy ilmi erilaisten selvitysten myötä. On hyvä muistaa, että osakesäästämisen voi mieltää myös sijoittamiseksi.

4.1 Vaikutukset säästämiseen

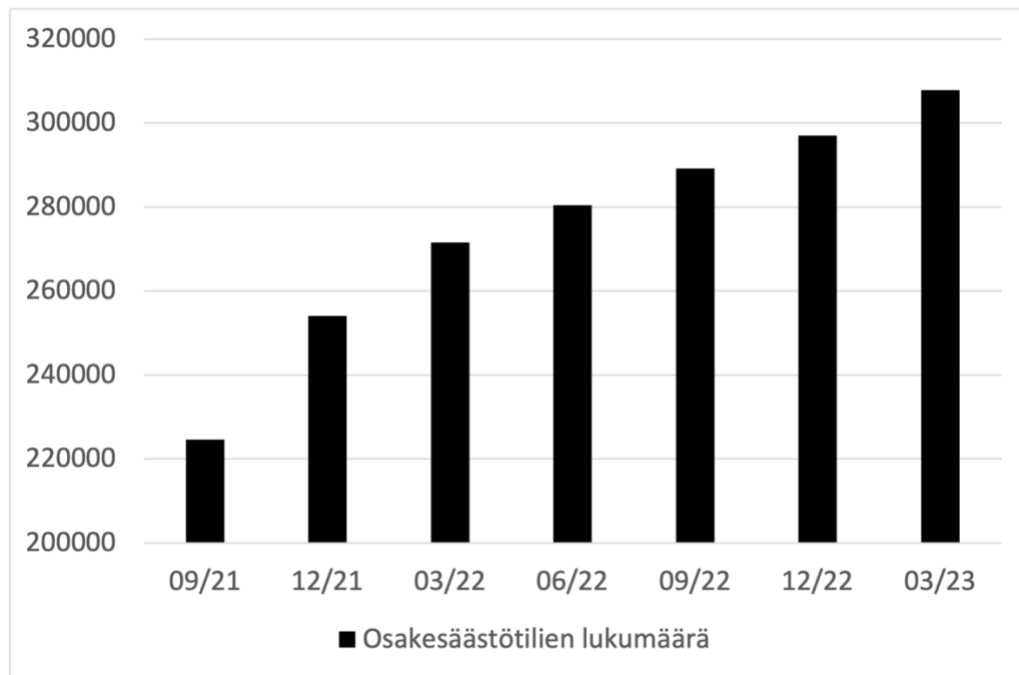
Talouslukutaidon vaikutuksia eläkesäästämiseen on tutkittu jonkin verran. On havaittu, että mitä parempi on henkilön talouslukutaito, sitä todennäköisemmin tehdään kannattavia päätöksiä eläkesäästämisen osalta. Ghafoori (2021) tutki yli 53-vuotiaille, ei vielä eläkkeellä oleville, annetun talousvalistuksen vaikutuksia kahden vuoden ajalta. Talousvalistuksella pystyttiin lisäämään osallistujien kuukausittaista eläkesäästösummaa 38 prosenttia ja pienentämään portfolioiden keskimääräisiä riskitasoja 40 prosenttia.

Kalmi ja Ruuskanen (2018) tutkivat taloudellisen lukutaidon ja täydentävän eläkesäästämisen yhteyttä Suomessa. Lopputuloksena havaittiin talouslukutaidon ja

eläkesäästämisen välillä olevan selvä yhteys. Yhteyden havaittiin olevan vahvempi naisilla kuin miehillä. Huomiona Kalmi mainitsi, että hyvinvointivaltioissa, joissa eläkesäästämistä tehdään kansalaisten puolesta, on keskimäärin vähemmän sellaisia ihmisiä, jotka tekevät omaehtoista eläkesäästämistä. Samasta syystä Suomessa myös panostetaan vähemmän pelkän talouslukutaidon opettamiseen, vaikka hyvä yleinen koulutustaso voikin heijastella myös parantuneena talouslukutaitona. Kyseinen tutkimus siis vahvistaa käsitystä talouslukutaidon merkityksestä säästämiskäyttäytymiseen.

Parantuneella talouslukutaidolla on merkitystä, siihen miten käyttää omia rahojaan. Empiirisissä tutkimuksissa on havaittu, että säästeliäisyys lisääntyy mitä korkeampi on taloudellinen lukutaito. Säästeliäisyyden lisäksi esimerkiksi budjetointi ja kulutuksen seuraaminen lisääntyvät (Moore, 2003; Perry & Morris, 2005.) Talouslukutaidon ja säästämisen lisääntyminen ehkäisee myös joutumista velkaongelmiin ja luottotietojen menettämiseen (Lusardi & Tufano, 2009). Kun kaikkea saatua rahaa ei käytä kulutukseen, jää sitä silloin säästettäväksi esimerkiksi osakesäästötilille. Talousvalistuksen lisääntymisellä ja säästötilien välillä on havaittu suuren korrelaation lisäksi lievä yhteyskin. (Cole, Sampson & Zia, 2011)

Alla olevasta kuvaajasta näkee osakesäästötilien kehityksen syyskuusta 2021 maaliskuuhun 2023. Aikavälillä uusien osakesäästötilien määrä on kasvanut noin 37 prosenttia.

Kuvio 4. Osakesäästötilien lukumäärä (mukaillen, Euroclear Finland, 2023)

4.2 Vaikutukset sijoittamiseen

Selvä korrelaatio on havaittavissa talousaiheisten internet sisältöjen, kuten podcastien, blogien tai kirjojen sekä osakesäästämisen aloittaneiden välillä. Kausaliteettia ei tosin ole voitu todistettavasti osoittaa. Kuten Willis (2011) sekä Thaler (2021) toteaa, talousvalistuksella saavutetaan paras lopputulos silloin kun sitä annetaan oikeaan aikaan oikealle joukolla ”just in time”.

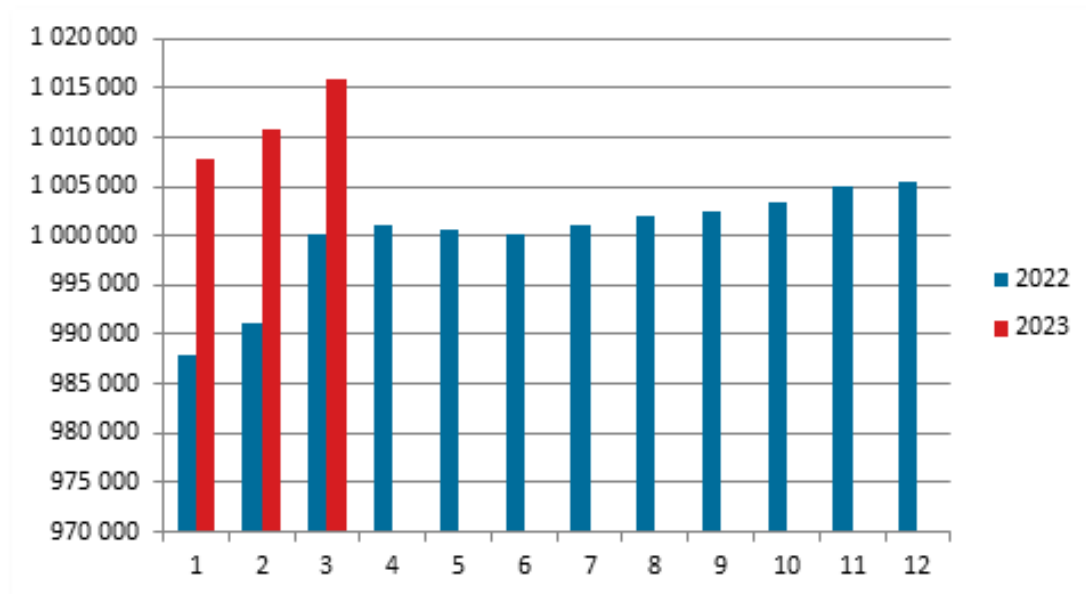
Vuonna 2022 yli 2000 opiskelijaa oli mukana TAT:n tarjoamassa Sijoittajakoulussa. Järjestön tekemän selvityksen mukaan 85 % opiskelijoista aikoo jatkaa sijoittamista vielä kurssin jälkeen. (Viisasraha, 2023) Tämä on yksi esimerkki siitä, että oikeaan aikaan annettu talousvalistus tuottaa hedelmää. Suurin osa kyseiselle kurssille osallistuneista on aikuisiän tuntumassa olevia lukiolaisia, joille on saattanut jo kertyä omaakin rahaa. Tällöin Sijoittajakoulun kaltainen kurssi tarjoaa tukea opiskelijan pätkäillä omia raha-asioita ja mahdollista sijoittamisen aloittamista. Kalmi (2022) puolestaan tutki talousvalistuksen vaikutuksia yläasteikäisten säästämiskäyttäytymiseen, eikä tutkimuksessa havaittu merkittävää vaikutusta sen lisääntyneeseen. Hän mainitseekin tutkimuksessa, ettei tutkittavat ole vielä tarpeeksi

itsenäisiä taloudellisia toimijoita. Täytyy kuitenkin erottaa, talouskäyttäytymiseen vaikuttaminen ja talouslukutaidon kehittyminen, sillä myös yläasteikäisten talouslukutaitoa voidaan parantaa talousvalistuksella ja parantunut talouslukutaito puolestaan heijastaa myöhemmän iän viisaampana taloudellisen käyttäytymisenä.

Euroclear Finlandin mukaan Suomessa on jo yli miljoona osakkeen omistajaa (ks. kuvio 5). Edellisen viiden vuoden aikana sijoittamisen suosio on kasvanut ja entistä nuoremmat ovat aloittaneet sijoittamisen. Sijoittajien mediaani-ikä on pudonnut jopa kymmenellä ikävuodella. Vuonna 2016 OP:n sijoittajien mediaani ikä oli 52 vuotta, kun taas vuonna 2022 se oli 42 vuotta (OP, 2022.) Tämä voi selittyä ainakin osittain sillä, että pääsy talousvalistuksen pariin on helpottunut valtavasti sosiaalisen median myötä. Nuoret saavat laadukasta sisältöä sijoittamiseen liittyen ja täten uskaltavat aloittaa sijoittamisen. Nordnet Suomen maajohtaja Suvi Tuppurainen mainitsee Talous ja Nuoret (2022) haastattelussa, että nuorten sijoittajien määrän kasvun takana ovat nimenomaan roolimallit sosiaalisessa mediassa. Hän mainitsee esimerkkinä tässäkin tutkielmassa mainitun Mimmit Sijoittaa -median. Suurta kiinnostusta sijoittamista kohtaan on kasvattanut hänen mukaansa myös Nuoret Osakesäästäjät ja Pörssisäätiön pörssilähettiläät. Tuppurainen myös muistuttaa, että Nordnet Suomen uusista sijoittajista 70 % on alle 35-vuotiaita.

Horko (2021) tutki opinnäytetyössään Mimmit sijoittaa -median seuraajien sijoituskäyttäytymistä. Tutkimukseen vastasi 773 seuraajaa. Suurin osa vastaajista oli 20–30-vuotiaita. Havainnot tukevat tässäkin tutkielmassa ilmi tullutta nuorten suomalaisten kiinnostusta sijoittamista kohtaan. 70 % vastasi, että Mimmit sijoittaa -media on vaikuttanut päätökseen aloittaa sijoittaminen. Oman perheen osuus oli 40 % ja koulun osuus 16 %.

Alla olevaan kuvaajaan on koottu osakkeenomistajien lukumäärän kehitys vuodesta 2022. Mukana tilastossa ovat listaamattomien ja listattujen yhtiöiden osakkeiden omistajat.

Kuvio 5. Osakkeenomistajien lukumäärän kehitys (Euroclear Finland 2023)

5 YHTEENVETO

Tämän tutkielman tavoite oli kootusti tuoda ilmi talousvalistuksen vaikutuksia kotitalouksien säästämiseen ja sijoittamiseen, sekä käydä läpi tahoja, jotka tarjoavat talousvalistusta. Selvää on, että talousvalistuksella on merkitystä talouden lukutaidon kehittämisessä, mikä puolestaan on tutkitusti osoitettu vaikuttavan positiivisesti säästämis- ja sijoituskäyttäytymiseen. Tutkielmassa käy ilmi, että eri kanavissa annettu talousvalistus vaikuttaa siihen, kuinka hyvin se puree kohteeseen. Esimerkiksi, mitä ajankohtaisempaa yleisön eläkkeelle siirtyminen on, sitä todennäköisemmin he ottavat vastaan talousvalistusta eläkesäästöyhtiöltä eläkesäästämisen merkeissä. On myös ymmärrettävää, ettei sijoittamista kannata avata kovinkaan syvällisesti alaikäisille, jotka eivät ole päässeet ansaitsemaan omaa rahaa, tai pysty lain puitteissa avaamaan edes omaa pankkitiliä. Olennaisinta on ajoittaa ja kohdentaa talousvalistus oikein, jotta päästään haluttuun lopputulokseen.

Kouluissa tarjottavalla talousvalistuksella tulisi pyrkiä kehittämään nuorten talouden lukutaitoa mahdollisimman pitkään ja konkreettisin keinoin (Lusardi, 2014; Bertrand, Mullainathan ja Shafir, 2006), jotta sitä opittaisiin ja sitä voisi soveltaa peruskoulun jälkeenkin. Toisin sanoen on havaittu, että pitkään jatkunut talousvalistus vaikuttaa positiivisesti talouskäyttäytymiseen myöhemmällä iällä. (Lusardi, 2015) Varsinkin jos talousvalistusta saanutta ohjataan esimerkiksi tönäisyteoriaa hyödyntäen tekemään rationaalisia päätöksiä, voidaan tällä olettaa olevan positiivisia vaikutuksia niin yksilön omaan kuin myös yhteiskunnankin hyvinvointiin.

Kuten esitellystä kirjallisuudesta on käynyt ilmi, talousvalistuksen vaikutuksista ja etenkin tehokkaimmasta tavasta järjestää sitä, käydään keskustelua. Monissa läpi käydyissä tutkimuksissa mainitaan, että talousvalistuksen ja taloudenlukutaidon tutkimukset ovat tehty joko liian nuorille tai irrelevantille kohdeyleisölle. Jos tutkimuskohteena on alaikäisiä, ei heitä voi pitää vielä tarpeeksi kypsinä itsenäisiin tai kauaskantoisiin päätöksiin oman talouden suhteen (Kalmi, 2018.)

Sosiaalisen median rooli talousvalistuksen tarjoajana on noussut erittäin suureksi viimeisen vuosikymmenen aikana. Etenkin nuorten sijoittaminen on lisääntynyt merkittävästi nimenomaan sosiaalisesta mediasta saatavan talousvalistuksen myötä.

Ihmiset pääsevät matalalla kynnyksellä tutustumaan sijoittamisen ja säästämisen maailmaan, kun samaistuttavat ja sijoittamiseen perehtyneet henkilöt jakavat eri sosiaalisen median alustoilla omia kokemuksiaan. Myös esimerkiksi pankkien ja järjestöjen tarjoama talousvalistus mahdollistaa monelle pääsyn kehittämään omia taloustaitojaan.

Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielenkiintoista selvittää talousvalistuksen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Tällä hetkellä ei ole vielä tutkimusta, jossa seurattaisiin kohderyhmää esimerkiksi läpi peruskoulun aikuisikään saakka.

6 LÄHTEET

- Antti Rinteen hallituksen ohjelma 3.6.2019. Osallistava ja Osaava Suomi. Helsinki, 2019.
- Barberis, N., & Thaler, R. (2002). A Survey of Behavioral Finance. NBER Working Paper Series, 9222. <https://doi.org/10.3386/w9222>
- Batty, M., Collins, J. M., & Odders-White, E. (2015). Experimental Evidence on the Effects of Financial Education on Elementary School Students' Knowledge, Behavior, and Attitudes. *The Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 69-96. <https://doi.org/10.1111/joca.12058>
- Behrman, J. R., Mitchell, O. S., Soo, C. K., & Bravo, D. (2012). How Financial Literacy Affects Household Wealth Accumulation. *The American Economic Review*, 102(3), 300-304. <https://doi.org/10.1257/aer.102.3.300>
- Berg, G., & Zia, B. (2017). Harnessing Emotional Connections to Improve Financial Decisions: Evaluating the Impact of Financial Education in Mainstream Media. *Journal of the European Economic Association*, 15(5), 1025-1055. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvw021>
- Bertrand, M., Mullainathan, S., & Shafir, E. (2006). Behavioral Economics and Marketing in Aid of Decision Making among the Poor. *Journal of Public Policy & Marketing*, 25(1), 8-23. <https://doi.org/10.1509/jppm.25.1.8>
- Calderone, M., Fiala, N., Mulaj, F., Sadhu, S., & Sarr, L. (2018). Financial Education and Savings Behavior: Evidence from a Randomized Experiment among Low-Income Clients of Branchless Banking in India. *Economic Development and Cultural Change*, 66(4), 793-825. <https://doi.org/10.1086/697413>
- Cole, S., Sampson, T., & Zia, B. (2011). Prices or Knowledge? What Drives Demand for Financial Services in Emerging Markets? *The Journal of Finance (New York)*, 66(6), 1933-1967. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2011.01696.x>
- Euroclear Finland. Tilastot – Osakesäästötilit. Verkkosivu. Viitattu 15.04.2023. <https://www.euroclear.com/finland/fi/statistics/equity-savings-accounts.html>
- Ghafoori, E., Ip, E., & Kabátek, J. (2021). The Impacts of a Large-Scale Financial Education Intervention on Retirement Saving Behaviors and Portfolio Allocation: Evidence from Pension Fund Data. *Journal of Banking & Finance*, 130, 106195. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.106195>
- Horko, A. (2021). "Tutkimus Mimmit sijoittaa -median seuraajista sijoittajina." Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105036726>
- Jappelli, T. and M. Padula (2015). "Investment in Financial Literacy, Social Security, and Portfolio Choice." *Journal of Pension Economics and Finance*, 14: 369-411

- Kahneman, D. (2011). *Thinking, Fast and Slow*. Penguin Books.
- Kalmi, P. & Ruuskanen, O-P., (2018). Financial Literacy and Retirement Planning in Finland. *Journal of Pension Economics and Finance* 17(3), 335-362.
- Kalmi, P., (2018). The Effects of Financial Education: Evidence from Finnish Lower Secondary Schools. *Economic Notes* 47(2-3), 353-386. <https://doi.org/10.1111/ecno.12114>
- Lusardi, A. & Tufano, P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences, and Overindebtedness. *Journal of Pension Economics & Finance*, 14(4), 332-368. <https://doi.org/10.1017/S1474747215000232>
- Lusardi, A. & Mitchell, O. (2014), "The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence", *Journal of Economic Literature*, 52 (1): 5-44.
- Lusardi, A. (2015). Financial Literacy Skills for the 21st Century: Evidence from PISA. *The Journal of Consumer Affairs*, 49(3), 639-659. <https://doi.org/10.1111/joca.12099>
- Lähitapiola. Lähitapiola ja Martat selvittivät: Taloudellinen käyttäytyminen periytyy – 70 prosenttia suomalaisista pitää itseään suunnitelmallisina rahankäyttäjinä. Verkkosivu. Viitattu 18.04.2023. <https://www.lahitapiola.fi/tietoa-lahitapiolasta/uutishuone/uutiset-ja-tiedotteet/uutiset/uutinen/1310388714641>
- Moore, D.L. (2003). Survey of Financial Literacy in Washington State: Knowledge, Behavior, Attitudes, and Experiences. Technical Report, 03-39, Washington State University. <https://doi.org/10.13140/2.1.4729.4722>
- Nordea. Yhteiskuntavastuutoiminta. Verkkosivu. Viitattu 18.04.2023. <https://www.nordea.com/fi/tietoa-meista/nordea-yhteiskunnassa/yhteiskuntavastuutoiminta>
- Perry, V. G., & Morris, M. D. (2005). Who Is in Control? The Role of Self-Perception, Knowledge, and Income in Explaining Consumer Financial Behavior. *The Journal of Consumer Affairs*, 39(2), 299-313. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2005.00016.x>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 4. painos (2014). Opetushallitus. Helsinki, 2016.
- Podtail. 100 suosituinta podcastia juuri nyt. Verkkosivu. Viitattu 15.04.2023. <https://podtail.com/>
- Suomen asiakastieto. 06.04.2022. Maksuhäiriöisten suomalaisten määrä pysyy loivassa laskussa. <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/uutiset/2022/04/maksuhairioisten-suomalaisten-maara-pysyy-loivassa-laskussa.html>
- Simon, H. A. (1957). *Models of man; social and rational*. Wiley.

- Simon, H. A. (1959). Theories of Decision-Making in Economics and Behavioral Science. *The American Economic Review*, 49(3), 253-283.
- Simon, H. A. (2000). Bounded Rationality in Social Science: Today and Tomorrow. *Mind & Society*, 1(1), 25-39. <https://doi.org/10.1007/BF02512227>
- Social Blade. Total subscribers & video view monthly graphs for Nordnet Suomi. Verkkosivu. Viitattu 15.04.2023. <https://socialblade.com/youtube/c/nordnetsuomi/monthly>
- Takuusaatio. Maksuhäiriömerkinnän kesto. Verkkosivu. Viitattu 23.04.2023. <https://www.takuusaatio.fi/selviydy-veloistasi/maksuhairiomerkinna/maksuhairiomerkinna-kesto/>
- Talous ja nuoret TAT. Opiskele sijoittamisen ja osakesäästämisen perusteita. Verkkosivu. Viitattu 05.02.2023. <https://tat.fi/palvelu/sijoittajakoulu/>
- Talous ja nuoret TAT (2022). Sijoittaminen trendaa ja sillä parannetaan myös maailmaa – 5 ajankohtaista faktaa nuorten sijoittamisesta. Verkkosivu. Viitattu 22.04.2023. <https://tat.fi/julkaisu/5-faktaa-nuorten-sijoittamisesta/>
- Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2021). *Nudge*. Penguin.
- Viisas Raha -lehti suomalaiselle sijoittajalle (2023). Sijoittajakoulu innostaa nuoret sijoittamaan oikeasti. Verkkosivu. Viitattu 16.04.2023. <https://viisasraha.fi/Sijoittaminen/Sijoittajakoulu-innostaa-nuoret-sijoittamaan-oikeasti>
- Willis, L. E. (2011). The Financial Education Fallacy. *The American Economic Review*, 101(3), 429-434. <https://doi.org/10.1257/aer.101.3.429>